

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06 груд. 2017 р. № 2227-VIII. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.

3. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: прийм. 25 жовт. 2007 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210, Стамбульська конвенція): прийм. 11 трав. 2011 р. Довідник для членів парламенту. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийм. 13 квіт. 2012 р № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1224 с.

Устимчук Владислава Петрівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: старший науковий
співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **Бурак М. В.**

ДЕЯКІ ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДІТЕЙ

Одним із важливих напрямів розбудови України як незалежної демократичної держави є протидія злочинності. Успішність цієї діяльності значною мірою залежить від теоретичних розробок розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. При цьому важливо брати до уваги як приписи чинного кримінального законодавства й

практику його застосування у сучасних умовах, так і детермінанти існування й відтворення кримінальних правопорушень, а також й особливості їх розслідування. Останнім часом спостерігається стрімке зростання кількості проявів насильства і жорстокості, як наслідок, заподіюється значна шкода законним інтересам особи, соціуму й державі. До подібних проявів агресивної антигромадської поведінки належить і сексуальне насильство щодо дітей. Сексуальне насильство, як один із видів домашнього насильства, що вчиняється над дітьми, за своїми наслідками відноситься до найтяжчих психологічних травм. Крім цього, через вікові особливості жертви, цей вид злочинності характеризується високим ступенем латентності.

Так, за даними Офісу Генерального прокурора, впродовж 2019 року зареєстровано понад 550 кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності дітей. Кількість потерпілих неповнолітніх лише від зґвалтувань сягнула 148 осіб, що більш ніж вдвічі у порівнянні з 2018 роком. Протягом січня-серпня 2020 року 147 дітей стали жертвами зґвалтувань. Натомість за весь 2019 рік кількість дітей, постраждалих від цих кримінальних правопорушень, становила 148. Тобто, на серпень показники дорівнюють кількісним показникам за весь минулий рік лише по одній статті «зґвалтування» [1]. У 2020 році в Україні від сексуального насильства постраждало 410 дітей, цьогоріч – уже 70 [2]. Власне, проблему сексуального насильства над дітьми та їхньої сексуальної експлуатації в Інтернеті обговорили на прес-конференції в Офісі Президента України, що відбулася з нагоди Всесвітнього дня проти сексуальної експлуатації. Згідно з даними дослідження, яке провела Міжнародна благодійна організація «Служба порятунку дітей», майже чверть дітей потрапляли хоча б в одну із ситуацій сексуального насильства чи експлуатації за останній рік [2].

Водночас, питання достовірності статистичних даних залежить від багатьох факторів, в основі яких – латентність. Відомо, що в більшості випадків насильником або розбещувачем є людина з близького кола спілкування дитини, тобто має довірливі стосунки (в 85–90% – це батько, вітчим, дідусь, брат, дядько, співмешканець тощо). Приблизно третина таких жертв відкладає звернення до поліції на півроку та більше. Інші взагалі не повідомляють. В нашій країні ця проблематика, тривалий період замовчувалася. Проте, з розвитком демократії, а завдяки цьому посиленням захисту прав

і свобод людини, в країні відбулося переосмислення важливості, а також нагальності всестороннього захисту дітей від будь-яких проявів сексуального насильства, адже в суспільстві, що зорієнтоване на високі загальнолюдські цінності, не можуть бути терпимі прояви жорстокого поводження з дітьми, зневажання їхніх інтересів, оскільки це має тяжкі соціальні наслідки: формуються соціально дезадаптовані, малоосвічені особистості, а головне – насильство знову породжує ту ж саму жорстокість.

Із ратифікацією Україною 2012 року Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 року наша держава зобов'язалася застосовувати всі заходи для захисту дітей, недопущення щодо них сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Разом з тим, сексуальне насильство щодо дітей являється кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканності, що, в свою чергу, завдає непоправної шкоди як психічному, так і фізичному здоров'ю потерпілого (в даному випадку не повнолітнього), а також принижує людську гідність та викривлює ціннісні уявлення.

Розроблення комплексних заходів щодо протидії та ефективного розслідування сексуального насильства щодо дітей є пріоритетним напрямком сучасної протидії насильству в Україні.

Відтак за результатами дослідження, пропонуємо дієві шляхи розв'язання проблем під час розслідування сексуального насильства щодо дітей.

1. Убачається, за необхідне виділити в законодавстві окрему категорію кримінальних проваджень – сексуальне насильство щодо дітей – і прописати процедуру їх розслідування та судового розгляду, яка передбачатиме використання «зеленої кімнати», судовий розгляд за спеціальною процедурою, залучення спеціалізованих слідчих, прокурорів, психологів.

2. Передбачити надання безкоштовного державного адвоката жертвам сексуального насильства. Тобто, якщо ж такій особі потрібні послуги адвоката для представництва її інтересів в судових інстанціях – необхідно пред'явити деякі документи. До них можуть відноситися витяги з ЄРДР про вчинення злочину, пов'язаного з домашнім насильством, талон-повідомлення про вчинення такого правопорушення, протокол про вчинення адміністративного правопорушення про домашнє насильство за статтею 173² КУпАП, копія заяви до суду або

рішення суду про видачу чи продовження обмежувального припису стосовно кривдника, копія винесеного працівником поліції термінового заборонного припису. Крім того, для отримання безкоштовної консультації жертвам сексуального насильства не потрібно збирати жодних документів, адже вона гарантується законом кожному. Людина просто приходять в найближчий центр правової допомоги чи бюро. Також можна телефонувати на номер цілодобового доступу до безкоштовної правової допомоги 0-800-213-103. Він є безкоштовним зі стаціонарних та мобільних телефонів та працює по всій території України.

3. Навчити необхідну кількість психологів і створити їх базу, яка має бути доступна координуючим органам на місцях, про яку мають знати слідчі, які працюють з випадками сексуального насильства щодо дітей, та представники підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, зобов'язати користуватися послугами тільки цих психологів.

4. Запровадити у закладах вищої освіти (зокрема, у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання) спеціальну підготовку поліцейських, психологів, прокурорів щодо роботи з дітьми, які постраждали від кримінальних правопорушень, у тому числі від сексуального насильства.

5. Студентам-клініцистам юридичних клінік закладів вищої освіти (зокрема, закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання) здійснювати обмін позитивним досвідом із юридичними клініками інших ВНЗ України, в яких функціонують юридичні клініки, а також, із залученням студентів-клініцистів планувати та проводити показові заняття у загальноосвітніх школах з метою юридичного консультування викладачами-консультантами юридичних клінік щодо запобігання та виявлення фактів сексуального насильства щодо дітей.

6. Проводити роботу зі спеціалістами зі служб у справах дітей, які часто є представниками дітей у випадках сексуального насильства, що передбачатиме інформування їх про необхідні заходи під час допиту на всіх етапах ведення розслідування в інтересах дитини. З цією метою проводити спільні тренінги, семінари та інші заходи, які сприяли б налагодженню контакту між представниками служб у справах дітей, органами поліції і соціальними службами.

7. Організувати навчальні заходи, на яких ті, хто вже використовує методикау «Зелена кімната» і технічне приміщення, поділяться досвідом з іншими слідчими, прокурорами,

соціальними працівниками (довіра слідчих до представників поліції з інших регіонів буде більшою, ніж до тренерів).

Власне, узагальнюючи результати дослідження, переконані, що в Україні є необхідне підґрунтя для запровадження нової практики опитування дітей, постраждалих від сексуального насильства. Досвід використання методики «Зелена кімната», залучення до проведення опитування психологів, проведення допитів постраждалих у судах з використанням режиму відеоконференції та облаштування у судах спеціальних кімнат – усе це при правильному нормативно-правовому обґрунтуванні дасть можливість створити належний алгоритм дій всіх учасників кримінального процесу під час розслідування сексуального насильства щодо дітей.

Список використаних джерел

1. Торік майже півтори сотні неповнолітніх в Україні стали жертвами зґвалтування – ОГП. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nasyllia-dity-zgvaltuvannia-prokuratura/30408729.html>.

2. Від сексуального насильства в Україні минулоріч постраждало 410 дітей. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1919186-vid-seksualnogo-nasilstva-v-ukrayini-minulorich-postrazhdalo-410-ditey>.

Федоренко Оксана Анатоліївна,
науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії
злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОТИДІІ КІБЕРБУЛІНГУ СЕРЕД ДІТЕЙ

Стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій безпосередньо впливає на забезпечення та дотримання прав людини. Цифрове середовище створює унікальні можливості для реалізації права на освіту, свободу вираження поглядів та доступу до інформації. Водночас, окрім можливостей, розвиток технологій супроводжується й ризиками дотримання прав людини.

Проблема насильства в Інтернеті надзвичайно важлива, оскільки вона може торкнутися кожного. Особливо ризикують діти та підлітки. Адже, перебуваючи в онлайн, не всі вони знають про правила безпеки в Інтернеті, а також про загрози та